

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune a
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

SFÂRȘITUL — INCEPUTUL.

(S) În zilele prime ale săptămânei ce trecu, s'a ținut la Conzistorul nostru din Arad examenul de cvalificațiune preoțească, la care s'a prezentat un frumos număr de tineri, obținând cei mai mulți promoțiunea.

Rândul școalei s'a sfârșit, dar' de acum începe rândul școalei celei mari, a vieții, a grelei dar' sublimei vieți, împreunate cu misiunea pastorală, pentru acei tineri.

Anii de muncă școlară, viața condusă de părinții sufletești dispar în umbra amintirilor; dar' trebuie să rămână adevărurile și morala, lumina și credința, pe cari aceia i-au servit, ani de-arândul, pentru a da bisericei slugi credincioase și neamului bărbați devotați.

Grea este de purtat crucea vieții omeneste, grea pentru sufletele pustii, în această »vale a plângerilor«, dar' ușor este jugul lui Hristos, pentru cei ce vrednici sunt de dânsul.

Precum părinții în fiii lor își văd mângăierea, bucuria, în ei își concentrează toate nădej-dile, — tot astfel și noi cu nădejdi privim la tinăra pleiadă, care s'a pregătit pentru a intra în ogorul Domnului.

Nu este cu roze presărat drumul pe care vi'l-ați ales, tineri candidați de preoți, căci chemați sunteți a reprezenta pe cel mai sublim, cel mai strălucit, cel mai mare al lumii Creator; chemați sunteți a întemeia trâinicia credinței, a sădi sămânța virtuților și a duce mângăiere turmei cuvântătoare; chemați sunteți a lumina min-

tile, a întări și înduioșă inimile, a provoca porniri bune și a împedeca pe cele rele.

Greu este să stăpânești sufletele și să le îndreptezi pe calea binelui și a adevărului; căci de patimi și slăbiciuni părtaș este omul și rob cade adeseori pildelor rele și neștiinței.

În învălmășala mare a vieții, câți nu sunt de aceia, cari își perd cumpătul și rostul, câți de aceia cari sunt surzi la cuvântul mântuitor, la chemarea bisericii! Câți nu sunt de aceia, cari în orbia patimii omeneste dau năvală, aruncă vina, blasfemiază sfintele instituții și se lapadă de dânsule!

Mare este aci misiunea pastorală, sublimă chemarea preotului!

Cu vorba și cu fapta, cu preceptul și exemplul, va căută să înrăurească, după minunata pildă a Mielului lui Dumnezeu. Și celui ce va proceda astfel, ușor îi va părea jugul lui Hristos. . .

Dar' — abia în pragul vieții, nu e greu să cazi în greșeli.

»Inimă curată zidește întru mine« să-ți fie atunci rugăciunea și curăția inimii tale, a mânilor tale, îți vor chezașul de vrednicia ta pastorală, de îndeplinirea misiunii pastorale, pe care ai luat-o asupra-ți.

Atunci nu vei lăsa inima ta durerii — după grăierea fiului lui Sirah — nici sufletul tău des-nădejdiei, în zilele grele ale vieții, la împlinirea misiunii tale. Și înțelege Scriptura, care zice :

»Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale«, — și atunci numai să pleci spre

tundere capului tău, când simți în suflet, că mai mult îți iubești biserica și neamul, decât pe tine însuși.

Acesta să-ți fie începutul, tinere preot!

Școală pusă în imposibilitate.

Au trecut secole, de când școala funcționează și, pe semne, vor mai trece și alți secolii, până când aceasta va funcționa în forma ce se pretinde dela ea.

Școale, cu ajutorul lui D-zeu, avem mai în fiecare comună. Puține sunt comunele, cari nu-și au școala lor proprie. Și și mai puține sunt, cari nu-și ar avea învățătorul lor calificat. Aceasta e adevărat. E numai întrebare, că oare școalele aduc în activitatea lor roadele, ce se așteaptă dela ele?

Nu-i vorbă! La finea anului de școală cetim ne-nunțate dări de seamă despre rezultatul examenelor finale, prin cari se glorifică sporul constat în unele școale. Și de și cunoaștem și înțelegem intențiunea a-celor publicări, *totuși adevărul mai presus de toate!* Căci numai adevărul poate duce la scopul, ce se intenționează a-se ajunge prin acele publicări. Iar despre adevăr, în cazul acesta, nici vorbă nu poate fi.

Căci să vedem.

Scopul școlii fiind dublu, unul fără altul nu-se poate realiza. Ambele sunt strâns legate de olaltă. Căci cine își poate închipui dezvoltarea puterii de judecată, fără ca băiatul să priceapă și înțeleagă materialul folosit anume spre acest scop? Și viceversa: Cine își poate închipui, că dezvoltându-se puterea de judecată a copilului, materialul predat să nu fie a-perceput și înțeles de el? *Aceasta însă e cu neputință în împrejurarea în care trăiește școala de azi.* Sarcina pusă pe umerii ei e imposibilă de suportat.

Planul de învățământul nu corăspunde intru toate chemării sale. E atât de nesigur, pe cât de nesigur e și terenul, cu care ne ocupăm. Căci până azi încă n'am ajuns, să cunoaștem deplin puterea și activitatea spiritului omenesc. Și azi încă orbecăm în întunecul neștiinții. De aceea ni se pune întrebarea: corăspunde ori nu acest plan scopului, ce-l urmărește școala?

Învățătorul, cel ce a făcut experiență serioasă în școala sa, de sigur va răspunde în mod negativ. Căci neaplicabil din punctul de vedere al materialului, și cu atât mai puțin din cauza scurtimii timpului, ce se recere la predarea acelu material.

Tot învățătorul cu experiență s'a putut convinge și despre aceea, că timpul de $\frac{1}{2}$ oară minimal, se recere la ținerea unei prelegeri în regulă. Spre ilustrare, servească un exemplu.

În o școală cu 6 clase sunt patru studii, ce se propun în toate clasele. Computând acum pentru fiecare studiu $\frac{1}{2}$ oară de prelegere, la toate 6 clasele, se recere un timp de cel puțin 12 ore. Aceasta, dacă s'ar propune numai odată pe săptămână. Pentru studiul Geografiei, care se propune numai dela clasa a treia în sus, încă se recere 4 ore pe săptămână. Iar pentru Istorie, Constituție, Fizică și Istoria Naturală cu Economia, încă se recere pentru fiecare 2 ore. La olaltă fac 8 ore. Unde e apoi cantul? Unde e desenul? Unde e gimnastica? Unde e cetirea catalogului etc.? Pentru aceasta să punem iarăș numai una oră pe săptămână. De aici apoi urmează, că pentru predarea tuturor studiilor se recere pe săptămână cel puțin 37 ore.

Un timp, care nu-l putem câștiga nici în cazul, când am ținea prelegere zi de zi 6 ore și fără nici o recreațiune în decursul săptămânii.

Iar aceasta nu e esagerare! O putem dovedi cu orologiul în mână. O examinare fugitivă chiar, răpește din timp cel puțin 10 minute. Ce ne rămâne apoi pentru o prelegere noauă? Restul de 20 minute. Acestea însă nu sunt suficiente. Sunt insuficiente pentru o prelegere, ce trebuie să se țină în conformitate cu scopul ce-l urmărește școala. Și atunci? Superficialitatea predării ocupă locul celei raționale!

Atât, când e vorba de a prelege numai în limba română. Ce să zicem însă, când vom mai adauge și cele $7\frac{1}{2}$ ore, ce se pretind pentru învățarea limbii maghiare? Căci în cele 37 de ore nu e computată și învățarea acestei limbi. Ba ce e mai mult, autoritățile nu se mulțămesc nici cu cele $7\frac{1}{2}$ ore, ci pretind cel puțin 13 ore pe săptămână, pentru învățarea limbii maghiare.

Se va zice, poate, că aceasta e o pretenziune ilegală. Da, ilegală. *Pentru aceea trista experiență ne-a dovedit, că mulți dintre învățători au fost trași la răspundere, pentru-că n'au putut satisface acestei pretențiuni imposibile și ilegale.* Și tot experiența ne spune, că aceștia n'au fost împărtașiți de sprijinul și scutul recerut al autorităților noastre bisericesti, ci au fost lăsați la dispoziția și bunăvoința acelor. De aici învățătorii, neglijând cu totul celelalte studii, tot timpul îl folosesc pentru învățarea limbii maghiare.

Cerem dela școală, să facă spor. Foarte bine. De cât că, mai înainte de toate, să punem școala în poziția de a putea face acest spor. Căci starea, în care se află școala, e o stare abnormală. Lucrăm pe întregul pe ghicite. Tot ce știm e, că sporim din greu materialul de propus, mănecând din credința falsă, că multe trebuie să învețe elevul în școală fără a ținea cont de marele principiu: „nu multe ci mult“. De aici apoi și superficialitatea învățaturii, care seduce, de altcum, pe omul laic, iar pe omul de specialitate îl pune pe gânduri.

Cu învățarea limbii maghiare stăm și mai rău. Nu știm unde se începe și unde se finește învățarea ei. Autoritățile statului azi întreabă una, mână alta. Fiecare examinează, cum îl tae capul. Nu află și nu cunosc nici o restricțiune. Deci ar fi timpul suprem, ca autoritățile noastre să facă ceva în cauză. Căci nici învățătorii nostri nu pot servi la doi domni.

I. G.

Stări actuale.

Trec vremuri și cu ele moravurile lor! Vin altele înlocuind alte moravuri, moravuri slabe, moravuri de decadentă! Astfel ni se înfașează prezentul față de trecut în privința religiosității și moralității. Par că e plagă cerească pe neamul nostru! La oraș te îngrozești de cele ce vezi, la sate te cuprinde mila, și-se sfășie inima de durere, când vezi, că acel popor, ce odinioară era proverbial întru păstrarea curățeniei sufletesti, aci îl afli decăzut, lipsit de mustrarea conștiinței pentru faptele sale rele.

Losinca „pour Dieu et pour roi“ totul pentru D-zeu și rege aci nu-și mai are farmecul de odinioară. Nici o luptă în virtutea ei. Nu e în

stare a simți cum simțea sufletul strămoșilor noștri, și nici nu e nimeni, cine să te înduplece la aceea.

La noi în tot anul se țin Sinoade protopopești, și când răsfoiești raporturile, ce ne arată starea noastră morală, te cutremuri, de cele ce cetești! Trai animalic nu alt ceva!

Din raportul unui protopopiat am aflat, că numărul concubinatelor atinge cifra de 573, a căsătoriilor numai civile 63 iar a celor bisericești 200. Va să zică în un singur protopopiat numărul celor ce trăesc nelegiuiți se urcă la aproape 700. În fața acestei fărădelegi îngrozitoare nu cetesc însă nici o dispoziție luată de către sinodul protopopesec. Pentru sanarea răului adecă la noi nu se face nimic.

Cu cercetarea bisericeii stăm iar de totul rău. Poți umbl'a sate și orașe de arândul și în puține locuri vei vedea poporeni credincioși, poporeni cari să știe petrece Duminecile și sărbătorile după rânduala lui D-zeu. Bine înțeles dacă spre stricăciune e înclinată viața casnică a cuiva, nu poate fi mai bună cea publică. Și Doamne mulți își bat pieptul de sprijinitori ai bisericeii și luptători ai neamului! Dar cu toate acestea câți membri în Sinod, câți fiii creștini de biserică, câți advocați și alți funcționari publici are neamul românesc, cari mai rar cercetează biserică, decât cum ne-o cercetează străinii! De ce se mândresc cu aceea, că de fapt o desconzideră? De ce atâta batjocură imorală?

În America milionarii asudă alături cu muncitorii. Imbrăcați în haine de lucru săptămâna întregă nu-l deosebești de către muncitori, că rora el le dă plată. Dumineca? Imbrăcat în haine curate, alături de soție și copiii, merge la biserică, unde se închină și dă laudă celui atât puternic, pentru-că l'a învrednicit cu sănătate și tărie de a putea munci.

La noi? Câtă batjocură și ironie!!

Făcând acum concluzia celor sus puse rees următoarele motive principale ale celor rele, ce ne bântue:

Spiritul timpului, ce se caracterizează prin indiferentismul religios și acest spirit a prins în lațurile sale nu numai pătura cultă ci și preoțimea și învățătorimea noastră. Trist simptom! Nici un idelism în acțiunea noastră. Te duci la sate și vezi cea mai mare nepăsare. Preotul a devenit un simplu funcționar, ca ori care. Unde propovăduitorul cuvântului lui D-zeu? *Numai acolo unde preotul se știe ridica peste patimi. Acesta este adevăratul preot, și numai acesta poate face ispravă bună în comuna sa.*

Un alt motiv este *necreșterea din casa părintească și slaba educație religioasă din școală*. Nici pe un studiu nu se pune așa neînsemnat pond, ca pe studiul religiunii. După planul de

învățământ de acum școala poate face din băiat om înțelept, dar nu religios. Și ce folos ai de el, dacă nu-i religios? Din astfel de oameni se compune mai târziu *inteligența noastră*.

Putem aștepta ceva bine dela ea? Nu!

Trebue deci pus capăt acestei stări atât de triste pentru viitorul neamului românesc.

Conzistoarele sunt chemate în primă, lenie pentru sanarea răului, făcând atentă preoțimea la răspunderea ce o are înaintea legii și lui D-zeu. Preoția nu este funcțiune ci misiune, iar misiunea trebue efeptuită, fie jertfele cât de mari! Circularele să nu fie atât de umanitare, ca până acum! Lasă simtească fiecare, că acelea-s legi, deci trebue duse la îndeplinire, căci ce folos de legi dacă nu se esecută? Cel ce nu voește să îndeplinească aceste legi, evident, nu voește binele bisericeii, iar cel ce nu voește binele bisericeii, e păcat să fie susținut de biserică, căci biserică nu are menirea a susține alături de dreptii și cinstiții muncitori, și pe toți șlabii.

În cât pentru viitor institutele noastre teologice să se îngrijească de creșterea tinerimei în *adevăratul duh evanghelic* ca în toată vremea să fie gata a se jertfi pentru biserică, căci cel ce nu e capabil a se jertfi pentru biserică sa nu este un element al moralității de mâine.

Beiuș

Petru E. Papp.

Latinitatea limbei române

de

Iosif I. Goldiș,

fost profesor gimnazial și Episcop gr.-or. român al Aradului, traducere liberă de: Alexandru Munteanu al lui Vasilie preot gr.-or. român.

(Urmare)

Poporul român — și eu nu vorbesc într'o limbă specială, hărăzită lui Laurian și Hașdău, — nu declină, și nu conjugă nici slavonește nici turcește, ci, ca oricare limbă, în forma corăspunzătoare, ce corăspunde firii sale d. e., el nu zice: engedünk, engedtek etc., ci simplu: îngădu-im, îngădu-ți etc.

Poporul maghiar din Șaptesate (Hétfalu) zice: „Nem kapok reszpusnz-ot (választ)“ („Nu primesc răspuns“. Trad.) „Mikor essáltunk (kijöttünk) a beszeriká-ból (templomból), („Când am eșit din biserică“. Trad.) Sărbește amestecat cu nemțește (în comit. Caraș-Severin): „Pribindujtemi tu șchtutu zà toj plot“ (Binde mir die Stutte an den Zaun — Leagă-mi iapa de gard Trad.)

Este foarte elocvent cazul, ce-l dau la acest loc, privitor la tenacitatea poporului român față de limba străbună. În provinciile: Basarabia-rusească și Negotînul-sărbesc, păstori de rumân, „cărora nu li-se permite nici măcar“ a se ruga lui Dumnezeu în limba maternă, se înțeleg mult mai bine decât, spre pildă, sașii din Sibiiu și Bistrița, cari sunt nevoiți a vorbi românește, (Redmer blochisch) dacă vor să se înțeleagă unii pre alții!

Dialecte, durch die sonst fast alle anderen Sprachen der Welt zersplittert werden, kennt die romanische Sprache nicht¹⁾

Așadar, — ca cineva să cunoască temeinic latinitatea limbei române, n'are nevoie să scruteze cercețând pe Bulgarii, Rutenii, Biszenii și Kumani pe cari Dl Dr. Réthy îi consideră drept „factori necontestabili — félreérthetlen? nepreoccupati neignorabi, din sânge ai formării poporului“. — Am credința, că i-ar fi de ajuns, dacă prin ajutorul limbei latinești, folosite de „Laurian și Hășdău“, pre care afirmativ-o pricepe din cărți, s'ar înapoia din drumul ce duce la Volga, și s'ar demite la vorbă cu moțul ciubărar, ori cu lăptăreasa din Micălaca.

În acest chip ar păți-o ca odinioară un englez care nu putea de loc să se dumirească, cum de în *Franta*, până și băetul de țăran, încă vorbește *frantuzește!*

Eu n'am de gând să urmez direcția desenată de Cipariu²⁾ și care duce de-a dreptul la Roma; cu-atât mai puțin însă nu pot să urmez o cale de preocupățiuni și greșeli. Deviza mea e calea mijlocie, iar pe aceasta sper, că ne-om ajunge în modul cel mai sigur scopul din toată inima dorit și de mine: de-a ne înțelege unii pre alții în chestia aceasta.

Firește, numai așa, dacă Dl autor va consimți cu mine în principiul, că: în chestii de limbă nu sunt datătoare de măsură cuvintele străine, luate ici-colo, sub influența raporturilor topografice, ci din contra, acelea, pe cari de-o potrivă le înțelege și vorbește întregă masa poporului, atât în Basarabia și Macedonia, cât și în Ungaria și România.

Și-apoi nădăjduesc, că merg la sigur în direcția aceasta, de-oare-ce, față cu deducțiile și deseale păreri personale îndrăznește, manifestate pe-o scară întinsă ale dlui Dr. Réthy — combaterea cărora ar' provoca depășirea marginilor obiectivității — eu consider drept argument hotărâtor, declarațiunile datătoare de măsură ale autorităților în genere recunoscute, precum și factorii filologiei comparative.

(Va urma).

Întemeierea Mitropoliilor și a celor dintâi mănăstiri din țară.

II

Notițe bibliografice în chestiunea întemeieri mitropoliilor din țară.

(Urmare)

»Creștinismul în Dacia și creștinarea Românilor« de Ierodiaconul Ghenadie Enăceanu. București 1875. Ca și Melchisedec ajunge și acest scriitor la cunoștința documentelor din Acta Patriarhatus Constantinopolitani prin scrierea lui Golubinski. Începe chiar cu o polemică în contra scriitorului rus (cfr. pag. 4 și următoarele). Către sfârșitul cărții sale (pp. 220 — 240), Enăceanu trecând în revistă cuprinsul documentelor din Acta Patriarhatus Constantinopolitani, vorbește și de

întemeierea mitropoliilor române. Mai întâiu la pag. 222 el ne vorbește de un »Radu Negru care a fondat Regatul Valachiei«, acest Radu Negru având »două biserici în Regatul său nu se putea să nu aibă nici un fel de organizațiune bisericească«. Enăceanu, întreprinzând studii istorice nu știe nici măcar să facă deosebire între valoarea izvoarelor istorice; pentru el o biografie alcătuită târziu de tot și încă și pe baza tradițiunei populare, are aceeași valoare ca și un document contimporan (p. 223). Enăceanu fixează dată la un document fără dată (p. 223) și de aci trage o concluzie greșită. Repetă (pag. 224) eroarea lui Golubinski că adecă Vitzina eră în Caucazia, dar repetă și părți bune, Nu dă interpretarea dreaptă cuvintelor plisiazonta afto dela pagina 225. Inzistă prea mult asupra participării mitropoliților din Ungro-vlahia la sinodul endemic din Constantinopole și dă ca fapte care ar privi Biserica Română participarea lor la sinod și rezoluțiile ce le luă acel sinod (p. 225, p. 226 p. 227). La pag. 226 spune că în 1382, mitropolitul Ungro-vlahiei devine locoțiilor al Capadociei și citează jos în nota 1 Acta Patriar. Constp. II, 42—44; dar în acest loc din Acta Patr. Constp. nu e nici pomeneală de așa ceva, și lesne se poate convinge ori-cine deschizând cartea la locul indicat. La pag. 227 atribue lui Golubinski că ar fi spus că după Antim ar fi urmat Macarie; dar o asemenea afirmațiune nu există la scriitorul rus. La pag. 228 atribue lui Lesviodacs afirmațiunea cum că Mitropolitul Timotei ar fi continuat să fie Mitropolit până la 1442; aceasta însă nu corespunde adevărutui, căci tot ceea ce spune Lesviodacs este numai că în acest an (1442) se constată existența unui Mitropolit cu acest nume. Fără să ne lămurească cum și de unde scoate la ivială (la pag. 228) un Mitropolit al Ungro-Vlahiei Timotei la anul 1401. Repetă încă odată eroarea (sau mai de grabă inducerea în eroare) de a numi pe Mitropolitul Ungro-Vlahiei locoțiilor al Capadociei, bazându-se acum (pag. 228) pe alt loc din Acta Patr. Constantinop. și anume I, 494 unde iarăși nu e nici pomeneală de așa ceva. În fine pune în legătură organizarea bisericeii moldovene (pag. 239) cu prodaganda catolică și nu după cum cred că ar trebui: ca izvorând neapărat din necesitatea consolidării Statului; iar asupra împrejurărilor în care s'a făcut întemeierea Mitropolii Moldovene trece pe deasupra (pag. 239).

Eudoxiu Hurmuzachi. Fragmente zur Geschichte der Rumänen. I-er Band, Bukarest 1878. Hurmuzachi e cel dintâiu dintre Români, care ajunge direct, fără nici un al intermediu, la cunoștința documentelor originale privitoare la întemeierea mitropoliilor române (cfr. pag. 206 și 209). De erori însă nu e scutit nici el. Așa el

1) R. Henke, Rumänien, Laud und Volk. Leipzig. 1877. Pag. 167. 168.

2) Este capul direcției latiniste, față cu cea franceză și germană pe când Alesandrii, Mureșanu, Sion, Bolintineanu și alții sunt reprezentanții direcției populare.

face pe Iacint mitropolit al Vidinului în loc de al Vitzinei (pag. 206). Spune mai departe că Ieremia (pe care Patriarhul Constantinopoliei îl numise mitropolit al Moldovii și care alungat din Moldova ajunsese mitropolit la Târnova) eră și mitropolit al Vlahiei (pag. 243). Hurmuzachi comite și confuzii: așa la el (pag. 244). protopopul Petru e numit administrator al bisericii din Vlahia, ca să se restabilească orânduiala până la întoarcerea mitropolitului legiuit, care plecase la Târnova. Mai departe (pag. 270) consideră pe Ieremia ca mitropolit legiuit al țării, iar Meletie și Iosif sunt la el episcopii mincinoși (pag. 270) care, fără împuternicire, în bătaia de joc a tuturor legilor bisericesti și a canoanelor, își au arogat în mod arbitrar puterea bisericească în țară și demnitatea episcopală, și care, alungând pe mitropolitul legiuit și furișându-se prin fel de fel de apucături câștigaseră favoarea poporului (pag. 271). În anul 1879 apare la Iași traducerea română de Ioan Caraciovanu a scrierii lui Golubinski în partea privitoare la istoria bisericii române. Traducerea aceasta poartă titlul: »Privire scurtă asupra istoriei bisericii română ortodoxă«. Expunerea cuprinsulul am văzut-o mai sus când am vorbit de lucrarea-originală a lui Golubinski. »Istoria Mitropoliei Moldovii și Sucevii« de Dl C. Erbiceanu, București 1888 o lucrare voluminoasă și bogată în documente privitoare la trecutul Mitropoliei Moldovei. Lipsește însă expunerea istorică a întemeierii și ființării acestei Mitropolii. Datele din capitolul intitulat »Mitropolia Moldovii« (mai ales pag. XXXIX) sunt o reproducere a vechilor cronici și critica lipsește. Tot aci dl Erbiceanu afirmă, poate după Filaret Scriban, un lucru nedovedit și anume că persecuțiunile religioase au fost cauza descălecatului al doilea al lui Radu Negru și Bogdan. Din anexe, care formează corpul lucrării dela pagina XCVII și până la fine, lipsesc documentele din Acta Patriarhatus Constantinopolitani referitoare la întemeierea și împrejurările întemeierii Mitropoliei Moldovii, documente de importanță capitală.

Poate că chiar observarea acestei lipse să fi fost cauza care a făcut pe dl C. Erbiceanu să revină în revista »Biserica Ortodoxă Română« anul XII (1888—1889) asupra documentelor din Acta Patriarhatus Constantinopolitani.

Sub titlul »Material pentru istoria bisericească și națională a Românilor« dl C. Erbiceanu a publicat în anul XII al revistei »Biserica Ortodoxă Română« (1888—1889) pagina 116—133 și pag. 192—202 un »Extras din cartea:« »Acta Patriarhatus Constantinopolitani« scriere publicată de Fr. Miklosich și Jos. Müller«. Ar fi fost de dorit ca documentele acestea să se dea în toată întregimea lor, în textul original și însoțite și de o traducere românească.

Deși numai fragmentate documentele cuprind și lucruri cari nu ne privesc. Așa de pildă »Pitacul Regelui zis al Vlahiei Casimir către P. S. nostru Stăpân, Patriarhul Ecumenic« (p. 124); »O scrisoare patriarhală către Ieromonachul Simion cel din Rosia-Mică«, o altă scrisoare patriarhală tot către același Simeon (pag. 128—129). Unele documente se dau apoi numai în rezumate (pag. 125, 128—129 și 131), iar altele în toată extinderea (partea doua). Multe documente importante lipsesc, iar redarea unora numai în formă de fragmente, fără să se indice întregul cuprins face ca să nu poată fi utilizate cu mult folos.

(Va urma).

Consemnarea

manualele recomandate pentru întrebuințare în școlile populare confesionale din dieceza Aradului pentru anul școlar 1905—6.

- * 1. „Istorieare morale“ de Dr. P. Barbu Arad ed. III
- * 2. „Istorieare biblice“ „ „ „ „ „ „ V
- * 3. „Istorieare bisericești“ „ „ „ „ „ „ III
- * 4. „Catehism“ „ „ „ „ „ „ V
- * 5. „Abc“-dar carte de cetire de I. Moldovan și consoții Arad edițiunea IV.
- * 6. „A doua carte de cetire“ de I. Grofșorean și consoții Arad edițiunea II-a.
- * 7. „A treia carte de cetire“ de N. Ștef și consoții Arad edițiunea I-a.
- 8. „Carte de învățatură“ pentru școlile de repețiție de I. Vuia. Brașov ediț. I-a.
- 9. „Gramatica română“ de M. Pop ediț. III-a
- 10. „Gramatica română“ partea I-a de Dr. I. Petran Arad edițiunea I-a.
- 11. „Gramatica română“ partea II-a de Dr. I. Petran Arad edițiunea I-a.
- * 12. „Curs practic de literatură română“ de I. Stanca Arad edițiunea I-a.
- 13. „Limba maghiară“ de Grofșorean Moldovan partea I Arad edițiunea I-a.
- * 14. „Limba maghiară“ de Grofșorean Moldovan partea II Arad edițiunea I-a.
- * 15. „Limba maghiară“ de I. Vuia Arad ediț. I-a.
- * 16. „Exercitii intuitive române-maghiare“ de I. Vancu Arad edițiunea I-a.
- 17. „Aritmetica“ partea I de A. Vlaicu Brașov ediț. III.
- 18. „Aritmetica“ „ II „ „ „ „ „ III.
- 19. „Aritmetica“ „ III „ „ „ „ „ I.
- 20. „Geometria“ de D. Dogariu „ „ „ „ II.
- 21. „Geografia comitatului Arad“ de D. Medrea, Arad edițiunea I-a.
- 22. „Geografia patriei și elem. din geogr. univers.“ de I. Dariu. Brașov ediț. V-a.
- 23. „Geografia“ de V. Goldiș partea I Brașov ediț. I.
- 24. „Geografia“ „ „ „ „ II „ „ II.
- 25. „Geografia Ungariei și elem. din geografia generală“ de Dr. N. Pop Brașov ediția IX.

26. „Istoria patriei în legătură cu istoria generală“ de V. Goldiș Brașov ediț. I-a.
27. „Istoria Ungariei și elem. din istoria generală“ de Dr. N. Pop Brașov ediția X-a
28. „Constituția“ de V. Goldiș Brașov ediț. I-a
29. „Constituția“ „ I. Vuia „ „ I-a
30. „Istoria naturală“ de I. Vuia „ „ I-a
31. „Istoria naturală“ de I. Tuducescu
32. „Economia“ de Georgescu Brașov „ IV-a
33. „Fisica“ de I. Dariu Brașov „ IV-a

Manualele mai sus înșirate se recomandă în atențiunea învățătorimei noastre pentru a le întrebuița în școli în cursul anului școlar 1905/6.

Manualele notate cu stelute sunt tipărite în tipografia noastră diecezană și se recomandă în deosebită atențiune, din celelalte pot fi alese acelea, pe cari învățătorii le vor afla a fi mai corăspunzătoare scopului.

Mai facem două restricțiuni :

1. oprim strict de a se întrebuița din același obiect de învățământ și în aceeași clasă manuale diferite;
2. special la studiu aritmeticei să se întrebuițeze exclusiv atari manuale. cari valorile banilor nostri le socotesc după sistemul de coroană și bani.

Arad, din ședința consistorială a senatului școlar, ținută la 7/20 Septemvrie 1905.

Ioan I. Papp
Episcop.

CRONICA.

O mănăstire de călugărițe gr.-or. în Cernăuți.
Foaia clericală independentă „Viitorul“ din Cernăuți aduce știrea, că guvernul Bucovinei a cerut zilele acestea dela Consistorul gr.-or. din Cernăuți un preliminar exact pentru activarea și susținerea unei mănăstiri de călugărițe gr.-or. în Cernăuți, în urma unui conclud luat acum câți-va ani la inițiativa actualului mitropolit Dr. V. de Repta de Consistorul cernăuțean. În caz că guvernul va aproba acest conclud, noua instituție va fi de mare folos, căci călugărițele vor îngriji deoparte de bolnavi, precum o fac aceasta călugărițele catolice de altă parte vor ocupa posturi de supraveghetoare în asilele de copii gr.-or. din Cernăuți și celelalte orașe bucovinene. Mănăstirea din care vor face parte, după proiectul Consistorului, 30 călugărițe, va fi susținută pe cheltuelile fondului religionar gr. or. din Bucovina.

Institut nou românesc. La 14 l. c. ținându-se adunarea generală a societății pe acții „Industria“ cu sediul în Deva, s'a constituit, alegându-și o direcțiune pe 3 ani din 30 membri și în comitetul de supraveghere 8 membri. S'a constatat subscrierea de 1038 de acțiuni a 100 cor. din care 30% deja solvite. Adunarea constituantă a fost prezidată de Rev. D. Vasile Domsa, pprezbiter din Orăștie. Director executiv s'a ales August A. Nicoară din Deva. Prezenți la adunare au fost peste 40 acționari, reprezentând 368 acțiuni. Dorim acestui institut economic-comercial și industrial progrese favorabile.

Congresul antialcoolic ținut în Budapesta a constatat importanța pe care o are școala în comba-

terea alcoholismului și datorința ce revine învățătorilor de a da elevilor instrucție cuvenită cu privire la incunjurarea beuturilor spirituoase. Congresul și-a terminat lucrările.

Concurs.

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătorești cl. inferioare din **Almaș** se escrie concurs, cu termin de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Venitele acestei stațiuni sunt : a) în bani gata 400 cor. b) 20 șinice bucate, anume 12 șinice grâu și 8 șinice cucuruz, prețuite în 224 cor. c) spese de conferință 20 cor. d) scripturistica 10 cor. e) 10 stângeni lemne, din cari 4 stângeni pentru încălzirea salei de învățământ f) pentru curatorat 12 cor. și 6 măsuri de cucuruz g) cvartir cu 2 chilli, cuină, cămară și $\frac{1}{2}$ din grădină. Alesul va avea a conduce strana stângă.

Întru cât alesul va pute înființa și conduce cor vocal îi se pune în perspectivă o remunerațiune de 100 cor., din cassa bisericeii.

Cvinqvenalele le va primi, numai după serviciu de 5 ani în această parohie.

Recurenții sunt avizați, ca recursele lor ajustate cu documentele recerute și cu atestat despre eventualul serviciu, adresate comitetului par. din Almaș, să le subștearnă la oficiul ppese din Buttyin (com. Arad) având a se prezentă în careva Duminecă, ori sârbătoare în sf. biserică din Almaș, spre a-și arată desteritatea în cele rituale.

Din ședința comitetului parohial ținută la 28 August 10 Septemvrie 1905.

Alesandru Nica
pres. com. par.

Ioan Iancin
not. com. par.

În conțelegere cu : **Ioan Georgea** pprezb. insp. școlar.
—□— 3—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa a II-a din **Tărian**, protoprezbiteratul Orăștiei-mari, se escrie concurs cu termin de alegere pe **9/22 Octomvrie** 1905.

Emolumentele sunt : 1. Casa parohială de 16 holde catast. (22 jug mici) în care se cuprinde și compețița de pășune. 3. Compețița de bir dela 100 numere de case câte una măsură bucate și anume : dela casele cu pământ mai mult de 2 jug. câte una măsură de grâu de pâne, ear dela casele fără pământ ori cu pământ mai puțin de 2 jug. câte una măsură de cucuruz sfărmat. 4. Ștolele indatinat după uzul din trecut și anume : pentru botez 40 fil. pentru cununie cu vestiri cu totul 4 cor. pentru o înmormântare mică 2 cor. pentru o înmormântare mare de clasa I-a 16 cor. cu 12 Evanghelii predică, iertăciuni și Evangelia lui Lazar, clasa a II-a 12 cor. cu 6 Evangelie predică și iertăciune, clasa a III-a 8 cor. numai cu iertăciuni, însă fără Evangelie pe drum, pentru un stâlp 2 cor., pentru o feștanie 1 cor. pentru părăstas cu pomenire la liturgie 1 cor. pentru molitvă la 6 săptămâni 20 fileri pentru săvârșirea pausului preotul primește numai pr-noasele aduse, 5. Întregirea dotațiunei preoțești din vistieria statului, pentru preoți cu 8 clase 1280 cor. eară pentru preoți cu pregătiri sub 8 clase 480 cor. Contribuțiunea erarială după pământul parohial precum și apărarea de apă o va solvi preotul alegând.

Mai departe preotul alegând are să catihiseze la școala cotidiană și de repetiție din parohie, fără privire la caracterul aceleia și fără a aștepta vre-o remunerațiune dela comuna bisericească ori dela dieceza.

Recurenții sunt poftiți ca recursurile instruite cu documentele prescise în §-15 Lit. b) din Regulamentul pentru parohii, adresate comitetului par. dn Ct. Tărian, să-le aștearnă la subscribul până în 7/20 Octomvrie 1905, având a-se prezentă în vre-o Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Ct. Tărian, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: *Toma Păcala* protopop.

—□—

3—3

Pentru postul învățătoresc vacant la școala gr.-or. rom. din opidul **Tinca** ppiatul Tinca cottul Bihor cu termin de alegere pe ziua **4/17 Oct.** a. c. pe lângă următoarea dotațiune:

1. Pământ învățătoresc în valoare de 80 cor. 2. Competința de imaș 40 cor. 3. Venitul din grădina parohială 40 cor. 4. Din repartitia pe credincioși 155 cor. 5. Ajutorul dela stat până la 800 cor. se va cere pentru învățător evalueat.

Recurenții să-și subștearnă recursurile lor adresate com. par. subscribului ppresbiter, și să se prezenteze în biserică din Tinca spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Se recomandă aceasta stațiune preoților cari sunt și învățători evalueați, căci în acest caz pot fi și învățător și preot.

Tinca, Aug. 28 v. 1905.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu *Nicolae Roxin* ppresbiter.

—□—

3—3

In depozitul

tipografiei diecezane gr.-or. române din Arad str.

Révay Nr. 10, se află următoarele cărți:

- **Convorbiri între un cercător și un incredințat**, asupra ortodoxiei bisericeii orientale, de Filaret mitropolitul Moscvei — prețul 1 cor.
- „**Abc**”, carte de cetire pentru elevii clasei I de I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boșcaiu, I. Groșorean, și P. Vancu, învățători, Ediția IV-a 40 fil.
- **Carte de cetire**, pentru elevii cl. a II-a de: Iuliu Groșoreanu I. Moldovan N. Boșcaiu, N. Ștefu, P. Vancu învățători, Ediția a II-a 40 fil.
- **A treia carte de cetire**, pentru cl. superioare ale școalei populare de: N. Ștefu, I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boșcaiu și P. Vancu, — ediția I 60 fil.
- **Istorieare religioase-morale și momente din viața lui Isus I** Carte de religiune pentru școalele popor. ediția a III-a, de Dr. P. Barbu prețul 30 fil.
- **Istorieare biblice II** carte de religiune pentru școalele popor. aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, Ediția III-a de Dr. P. Barbu — 30 fil.
- **Istorieare bisericești III** carte de religiune pentru școalele populare Aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or. rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare. Ediția III de Dr. P. Barbu — 30 fil.
- **Catehism IV-a** carte de religiune pentru școalele populare, aprobată de Ven. Conzistorii din Arad, Ca-

ransebeș și Oradea-mare, Ediția V-a de Dr. P. Barbu 40 fil.

Limba maghiară manual pentru elevii școalelor populare rom. partea I de Iuliu Groșorean, I. Moldovan, — 50 fil.

Limba maghiară, cartea a II-a pentru clasele superioare ale școalei populare de I. Groșorean și I. Moldovan — 50 fil.

Curs practic de limba maghiară pentru 6 clase ale școalelor primare de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Conzistor din Arad. Cuprinzând: Exerciții de cetire; Intuițiune și Gramatică; precum și Elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție. — Prețul 60 fil.

Curs practic de Istoria literaturii române pentru școalele populare de I. Stanca inv. — 40 fil.

Exerciții intuitive în limba română și maghiară elaborat pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu. Aprobat de Ven. Conzistor din Arad 50 fil.

Tâlcuiala Evangheliilor de fericitul Loga cu litere cirile nelegată 2 cor., legată 3 cor.

Din liturgica bisericeii ortodoxe române pentru școalele medii și populare — 60 fil.

Geografia comitatului Arad pentru cl. III-a școalelor populare, scrisă de Damaschin Medrea. Manual aprobat de Ven. Conzistor din Arad și ilustrat cu mai multe figuri și hărți geografice — 70 fil.

Conspect săptăminal al materialului de învățământ propus în școala română populă de Ioan Vancu inv. — 3 cor.

Colinzi și cântece populare culese de: T. Daul inv. 50 fileri.

Rugăciunile școlariilor și Cântece bisericești pentru școlarii și școlarițele dela școalele populare române gr.-or. alese și întocmite de un pretin al școlariilor. Ediția a III-a legat frumos — 40 fil.

Dumnezeestile Liturgii ale sfinților Ierarhii: Ioan gură-de-aur, Vasilie cel Mare și Grigorie teologul, împreună cu rânduiala chemării Duhului sfânt. Legat în pele roșie — 10 cor.

Molitvelnic cu litere cirile à 7 și 8 cor.

Un Memoriu al lui Moise Nicoară (monografie istorică) de S. Secula profesor — 1 cor.

Regulament pentru parohii în provincia mitropolită a bisericeii ort. rom. din Ungaria și Transilvania — 20 fil.

Statutul Organic al bisericeii gr.-or rom. din Ungaria și Transilvania cu un Supliment — 50 fil.

Cercetarea istorică bisericească despre *Damian* Mitropolitul Moldovei 1435—1451 de George Aramă profesor la Seminarul Veniamin din Iași — 50 fil.

Acaftistul preasfinteii Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni, prețul legat 1 cor. 70 fil. În pele roșie legat 3 cor. 20 fil.

Manual de cântări bisericești sau *Octoichul mic* care cuprinde Rânduiala Vecerniei, Utreniei și a Liturgiei, cele opt glasuri pentru Dumineci, Podobiile, Polileul, Pripelele, Catavasiile, Irmo. sele, Sfetilnele și altele — 1 cor. 60 fil.

Ciaslov (Orologion) tipărit cu litere străbune, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Domnului Ioan Mețianu Arhiepiscop al bisericii ort. rom. din Transilvania și Mitropolit al Românilor gr.-or din Ungaria și Transilvania. Prețul 2 cor. 40 fil.

Legea despre „penzionarea învățătorilor“ tradusă și explicată de Blașiu Codreanu inv. — 2 cor.

Lecțiuni din Gramatica limbii române, pentru școlile populare de Ioan Ilica inv. — 50 fil.

Slujba sfințirii bisericii după două manuscrise din anii 1674 și 1757. Cu o prefață de V. Mangra 1 coroață.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor lucrat după a lui Paul Gönczi, pentru învățători și privați de Ioan Pop Reteganul inv. — 60 fil.

Eticheta, studiu social de: I. I. Ardelean paroh — 1 cor. 20 fil.

Fabulele lui D. Cihindeal de Ioan Russu, paroh — prețul 2 cor.

Compediu de Geografia Universală pentru școlile medii și preparandiale de T. Ceontea profesor, Ediția II-a cu figuri originale intercalate în text — 3 coroane

Aritmetica generală și specială, manual didactic elaborat în usul preparanzilor (școalelor comerciale și medii, cum și a tuturor privaților) de Teodor Ceontea profesor. — 3 cor.

Florile inimii. Poezii de Isaia B. Bosco 1 cor 60 fil.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD. Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria“).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm în deosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.

29—52

Cărți de școală.

Să aduce la cunoștința dnilor profesori și învățători că manualele scrise de fideertatul Dr. Ioan Petran fost profesor la Arad, cărți aprobate de Ven. Conzistor și In. Guvern, se capătă și mai departe la dna Văd. Aurelia Dr. Petran în Arad str. Lázár-Vilmos Nr. 4.

Manualele sunt următoarele:

Gramatica română pentru învățământul secundar partea primă, Etimologia. Prețul 2 cor.

Gramatica română partea a doua Sintaxa. Prețul 1 cor. 50 fil.

Gramatica elementară pentru cl. III-a Prețul 30 fil.

Gramatica elementară pentru cl. IV Prețul 60 fil.

Profesorii și învățătorii cari comandă dela dna Văd. primesc 20% rabat.

5—5

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofteiei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răceleur, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânitoare le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsapari. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chemicale, drogoue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față de mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge 3—10

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros, iskola-utca 46.

